

Admiralenbuurt/Postjesbuurt.

(omvat stadsdeel 12 en het n-w deel van stadsdeel 5)

Begrenzinger:

noorden: Erasmusgracht; Admiralengracht; Jan van Galenstraat,
Admiraal de Ruijterweg;
oosten : Baarsjesweg;
zuiden : Surinameplein; Surinamestraat;
westen : Postjeskade; Orteliuskade.

Samenvattend overzicht.

Beide woonbuurten worden van elkaar gescheiden door de Postjesweg en hebben in het oosten de Kostverlorenvaart als gemeenschappelijke grens. Hoewel er parallellen zijn aan te geven tussen de Admiralenbuurt - "PlanWest" van bouwondernemer Van der Schaar- en het "Plan Zuid" van bouwmeester Berlage, zoals het hogerop trekken van hoekbebouwingen en de toepassing van langgerekte gesloten bouwblokken met eenvormig behandelde gevelvlakken vaak in Amsterdamse School-stijl, mist de Admiralenbuurt de samenhangende axiaal-symmetrische structuur die het Plan Zuid kenmerkt. Veeleer volgt het stratenpatroon - evenals dat in veel 19e eeuwse buurten het geval is - de oude slotenverkaveling. Hier is het merendeel van de straten, met hun vaak zeer langgerekte gesloten blokbebouwing (3 à 4 woonlagen) op de noord-zuid richting georiënteerd; een patroon dat in de Postjesbuurt wordt voortgezet. De grote doorgaande wegen, Hoofdweg, Jan Evertsenstraat, Jan van Galenstraat en Postjesweg, maar ook de waterwegen (admiralengracht en Postjeswetering) hebben niet die vormgevende en structuur bepalende kracht als de hoofdwegen en kanalen in het Plan Zuid, die er daardoor juist, tezamen met het groen, allure aan geven. Een nog niet vermelde parallel met het Plan Zuid is de regelmatige verspreiding - zij het niet symmetrisch - van pleinen en plantsoenen door de buurt, veelal in combinatie met de aanwezigheid van een school of kerk.

Toch heeft met name het noordelijk deel van de Admiralenbuurt enkele beschermenswaardige delen in zich welke zich kenmerken door symmetrie en/of axialiteit met een bebouwing in een levendige en effectvolle Amsterdamse Schoolstijl.

Het betreft:

- het Mercatorplein met omliggende woon-/winkelbebouwing naar ontwerp van H.P. Berlage;
- het woongebied tussen Mercatorstraat en Vespuccistraat, waar de bebouwing is opgetrokken in oranje-rode baksteen, waaronder ook de Jeruzalem kerk;
- de beide zijden van de Jan Evertsenstraat, tussen de Admiralengracht en de Krommertstraat, eveneens uitgevoerd in rode baksteen, waarbij de hoekdelen aan weerszijden van de straat zijn opgetrokken, om een stedelijke poortverwerking te suggereren.

Individuele gebouwen met architectonische kwaliteiten zijn vermeld in de achterliggende tekst en lijsten.

Bebouwingsgeschiedenis.

Het grootste deel van het gebied wordt ingenomen door het zgn. 'Plan West', ook wel het ambitieuze '6000-woningen-plan' genoemd, en betreft het gebied tussen Jan van Galenstraat en de Postjeswetering: de Admiralenbuurt.

Het 'Plan West' dat ontwikkeld was door de bouwondernemer Van der Schaar, kreeg haar goedkeuring in 1922 en werd door een groep particuliere bouwers gerealiseerd.

Een groot deel van de architecten die actief waren met de invulling van 'Plan Zuid' van P.H. Berlage, d.w.z. Amsterdamse School-architecten, werden ook voornamelijk voor de invulling van dit plan aange-trokken.

In 1927 was het plan grotendeels uitgevoerd.

De zuidelijk daarvan gelegen Postjesbuurt - tussen Postjeswetering en Surinameplein - kwam tussen 1926 en 1935 tot stand, eveneens door de inspanningen van particuliere bouwers.

Het gebied tussen Postjeswetering, Hoofdweg en Baarsjesweg werd in 1927 bouwrijp gemaakt en in erfpacht uitgegeven. In 1930 was de be-bouwing voltooid. Het gebied ten westen van de Hoofdweg kwam begin dertiger jaren tot stand.

Stedebouwkundige aanleg.

In menig opzicht zijn parallellen aan te wijzen met het Plan Zuid van Berlage, die zelf tevens het stedebouwkundig plan én de bebouwing van het Mercatorplein e.o. (1927) verzorgde.

Zo is ook hier de axialiteit en symmetrie in diverse delen aanwezig. Het totale gebied echter kent nauwelijks een axiale en/of symmetrische structuur, zoals bij het 'Plan Zuid' dat het geval is. Wel wordt het noordelijk deel doorsneden door een waterweg: de Admiralengracht welke als een centrale as is op te vatten.

Een samengaan van axialiteit en symmetrie in de onderdelen is ondermeer te zien in de buurt tussen Jan Evertsenstraat en Jan van Galenstraat, aan de Hoofdweg gelegen.

De Hoofdweg, de stedelijke verbindingsweg tussen Surinameplein en Mercatorplein, vormt met de haaks daarop staande Jan van Galenstraat en de Jan Evertsenstraat in het noorden en de Postjesweg in het zuiden het hoofdstelsel van doorgaande en ontsluitende wegen van beide buur-ten. Hier zijn tevens, met uitzondering van de Hoofdweg, de meeste win-kelfuncties geconcentreerd, wat ook rond de grote pleinen het geval is. Opvallend is bovendien, dat het merendeel der straten in noord- zuide-lijke richting lopen en dat dus ook het overgrote deel der bouwblokken in die lengterichting zijn gebouwd, wat de levendigheid niet ten goede komt. De regelmatige verdeling van pleinen over de wijken, vaak gecombineerd met kerken, scholen en speelplaatsen, doen sterk aan Berlage's uitgangspunten voor Plan Zuid denken.

De twee grote pleinen in het gebied, nl. het Mercatorplein en het Surinameplein doen meer dienst als verkeerscircuits dan dat ze nu een werkelijke pleinfunctie hebben. Het Mercatorplein is echter veel

beslotener van karakter en de twee hoofdwegen lopen er langs: een zgn. turbine plein.

Zoals vermeld valt het gebied uiteen in een noordelijk deel, ten noorden van de Postjeswetering - de Admiralenbuurt - en, ten zuiden daarvan de Postjesbuurt, die van later datum is. De driehoekstructuur van het oostelijk deel hiervan komt terug in het driehoekige Paramariboplein, dat in feite een restruimte is.

Architectuur.

Evenals in het 'Plan Zuid' van Berlage bestaat de bebouwing overwegend uit lange gesloten bouwblokken met 3 à 4 woonlagen. Omdat hier voor het merendeel architecten van de Amsterdamse School actief waren, overheerst deze bouwstijl, zij het overwegend in een gerationaliseerde en dus versoberde vorm.

De meest plastische gevels echter zijn in het midden van de twintiger jaren tot stand gekomen. Hierdoor o.m. laat de Admiralenbuurt op sommige plaatsen een veel rijkere architectuur zien dan de later ontstane Postjesbuurt. Zo is de bebouwing rond het Mercatorplein en de Jan Evertsenstraat veel plastischer van aard dan bijvoorbeeld het Paramariboplein e.o.

Monumentwaardige gebieden in de Admiralenbuurt zijn:

- de gevels rondom het Mercatorplein met winkelgalerijen, doorgangspoorten en doorlopende balkons op de eerste verdiepingen. De beeldbepalende vierkante toren zou weer in oude glorie hersteld moeten worden de sterk symmetrisch ingerichte buurt tussen Mercatorstraat, Shackeltonstraat, Vespuccistraat en John Franklinstraat (architecten o.m. J. Roodenburgh, Jan de Meyer en J.F. Staal). Het geheel is opgetrokken in fel rode baksteen, waaronder ook de Ned. Hervormde Jeruzalemkerk.
- de gevelwanden in de Jan Evertsenstraat, tussen de Admiralengracht en de Krommerstraat. Afgezien van de zeer levendig en in rode baksteen uitgevoerde Amsterdamse Schoolgevels, wordt het beeld hier gedomineerd door twee stedelijke poorten. Deze worden gevormd door de verhoogde hoekpartijen en het buiten de rooilijn treden van de gevel ter hoogte van de Krommerstraat. Dit laatste heeft ter plekke de insnoering van de Jan Evertsenstraat tot gevolg. (arch. J.M. van der Mey, Z. Gulden en M. Geldmaker; 1924-1925).

Axiale accenten liggen in de Vespuccistraat e.o., direct zuidelijk van de Jan Evertsenstraat, waar een dagmarkt is gevestigd (architecten D. Heineke en E.J. Kuipers).

Beeldbepalend en in Amsterdamse School-stijl uitgevoerd is de v.m. Gereformeerde Kerk op het Magalhaensplein. De met rode pannen beklede torenspits verrijst in de as van de Vespuccistraat.

Ook bij de kruising Postjesweg/Hoofdweg - aan de noordzijde - zijn de hoeken fors opgetrokken; ze zijn echter niet identiek van vorm en kleur, waardoor er van symmetrie geen sprake is.

De Hoofdweg ten noorden van de Postjeswetering heeft een zeer lang-gerekte blokbebouwing. (arch. o.m. P.L. Kramer; G.J. Rutgers; en ten noorden van het Mercatorplein: H.Th. Wijdeveld en J.M. v.d. Mey 1923-'27)

In tegenstelling hiermee bevindt zich in het zuidelijk deel van deze straat een afwisselende bebouwing van vroeger datum. Dit stukje Hoofdweg was namelijk al tijdens de eerste wereldoorlog door een particuliere bouwexploitant aangelegd en in ontwikkeling gebracht. Deze onderneming bouwde er herenhuizen en begin twintiger jaren bouwde de gemeente er een aantal kleine woningen bij, waarvan nu een deel funderingsgebreken vertoont.

Aan weerszijden van de Surinamestraat en uitlopend naar het Surinameplein bevinden zich identieke deels gebogen gevelwanden in Amsterdamse School-stijl (J. Roodenburg/ L. Kramer, 1928). Ook hier de aan beide zijden van de Surinamestraat opgetrokken bouwblokhoeken, die globaal gezien identiek zijn; de strakkere noordelijke hoekpartij werd echter pas veel later gerealiseerd (1956).

Daar waar de waterwegen - Kostverlorenvaart, Admiralengracht en Postjeswetering - samenkomen staat de in een vijfhoek gebouwde 'vierde ambachtsschool'. Dit gebouw in Amsterdamse School-stijl, dat met zijn plastische en concave front het beeld van de omgeving bepaald, is in 1924 door de afd. gebouwen van de dienst PW ontworpen en gerealiseerd (arch. A.J. Westerman).

Resteren nog twee karakteristieke gebieden in het noordelijk deel:

- De Slatuinenweg, tussen Adm. de Ruyterweg en Baarsjesweg, is aan weerszijden bebouwd met kleine lage, landelijke woningen (19e eeuw; tevens nieuwbouw), en grenst aan de Amsterdamse School-bebouwing van Chasséstraat e.o. (woningen, scholen en een kerk). De bebouwing aan de Adm. de Ruyterweg is op deze hoogte overwegend 19e en vr. 20e eeuw.
- Van jonger datum zijn de twee half gesloten woningblokken, die met de kromming van het Westelijk Marktkanaal meegebouwd werden. Ze zijn voorzien van openbare, groene binnenterreinen en worden afgesloten met een overkragend plat dak (Geuzenkade/Geuzenstraat; arch. N.Ch. Dekker; 1934).

Direkt zuidelijk hiervan, aan de Korte Geuzenstraat, staat de in de oorlog gereed gekomen "Oranjehof" (1942), een zeven verdiepingen tellende woonflat voor alleenstaande vrouwen en gebouwd door H. van Saane, die ook in Zuid en Oost "hoven" bouwde. Dit Delftse School-achtige ontwerp is van de architecten J.W.H.C. Pot en J.F. Pot-Keegstra.

Beide projecten behoren in feite bij het enkele malen gewijzigde uitbreidingsplan "Landlust" (zie ook aldaar, Stadsdeel 13).

Gemeentelijke Monumenten.

Postjesweg 1 (ambachtsschool, Ir. Maas Geesteranuschool
(A.J. Westerman)

'Landlust' en 'Bos en Lommer'

(deel van Stadsdeel 13 van de gemeentelijke gebiedsindeling)

Begrenzungen

'Landlust': noorden: Haarlemmerweg

oosten : Westelijk Marktkanaal

zuiden : Jan van Galenstraat

westen : Admiraal de Ruijterweg

Westelijk hiervan gelegen:

'Bos en Lommer': noorden: Haarlemmerweg

oosten: Admiraal de Ruijterweg

zuiden: Jan van Galenstraat

westen: Leeuwendalerweg; Ringspoorbaan

Samenvattend overzicht

In tegenstelling tot 'Landlust' heeft 'Bos en Lommer' een vrij symmetrisch stratenpatroon dat reeds bij plan was vastgesteld. In beide woongebieden loopt het merendeel der straten in noordwestelijke richting. Het totale gebied wordt door verschillende hoofdwegen doorsneden. De belangrijkste daarvan is wel de Einsteinweg, welke op een hoger niveau ligt en Bos en Lommer in twee min of meer gelijke delen scheidt. Landlust en Bos en Lommer kunnen beschouwd worden als experimentergebieden van de zogenaamde open-bebouwingswijze ofwel in dit geval 'strokenbouw'. Dat geldt voor Bos en Lommer in hogere mate, daar Landlust, omdat het een eerdere bouwfase kende, een nog grotendeels gesloten blokbebouwing kreeg. Bos en Lommer kreeg daarentegen een overwegend (half-) open bebouwing; wat een breuk betekende met het concept van het gesloten bouwblok. Initiatiefnemers voor deze manier van bouwen en verkavelen waren leden van de Amsterdamse architectengroep "de 8", die samen met 'de Opbouw' uit Rotterdam de Nederlandse vertegenwoordiging uitmaakte van een bredere internationale avantgarde, welke een functionele wijze van bouwen voorstond. Voldoende groenvoorziening, licht- en luchttoetreding hadden prioriteit. Woningbouw in de vorm van stroken was naar hun mening de enige wijze van bebouwing die recht deed aan deze uitgangspunten. Daarbij was een consequent oriëntatie van de voorgevels op het westen/zuid-westen een noodzakelijkheid. Aan deze laatste eis is in Bos en Lommer lang niet altijd voldaan. Veelal werd teruggegrepen op het traditionele concept van het - weliswaar open - binnenterrein, waarbij de achterzijden van twee stroken naar elkaar zijn toegekeerd.

In dit verband zijn het half-open verkavelingsplan in het gebied rondom de Louise de Colignystraat en de architectonische invulling daarvan met 'strokenbouw' zeer beschermenswaardige fenomenen op grond van stedenbouwkundige en architectuurhistorische kwaliteiten (architecten: B. Merkelbach, C.J.F. Karsten, tevens stedenbouwkundig plan, en G. Versteeg en P. Vorkink; 1937/1938).

Bebouwingsgeschiedenis

Het plan 'Landlust' werd ontworpen door de afdeling Stadsontwikkeling en was in 1931 gereed. Evenals in de overige uitbreidingsgebieden was voorzien in een woonbebouwing in de vorm van geloten bouwblokken. In 1932 krijgt het bureau Merkelbach en Karsten van de woningbouwvereniging 'Het Westen' de opdracht tot het ontwerpen en bouwen van 208 woningen en 2 winkels binnen het gebied. In overleg met A. Keppler worden nog twee andere woningbouwverenigingen ('Labor' en 'AWV') tot samenwerking overgehaald. Dit met het doel een nieuw verkavelingsprincipe en een nieuw type woningbouw te realiseren: de zgn. strokenbouw. Deze architecten waren het die hier voor het eerst de kans kregen om de functionele opvattingen die aan de strokenbouw ten grondslag liggen ook daadwerkelijk gestalte te geven. Om hun plannen mogelijk te maken werd het oorspronkelijke plan voor wat betreft het middengedeelte gewijzigd en hoewel dit reeds in 1933 door de Gemeenteraad was goedgekeurd duurde het tot 1937 voordat tot uitvoering overgegaan kon worden.

De bebouwing aan weerszijden van de Admiraal de Ruijterweg was reeds aanwezig (eind 19e en begin 20e eeuw). Het gebied omsloten door Gibraltarstraat en Kijkduinstraat kreeg een na-oorlogse invulling: woningbouw in stroken.

Vooruitlopend op de voltooiing van het Algemeen Uitbreidings Plan (1936) aanvaardt de gemeenteraad op 4 dec. 1935 het uitbreidingsplan 'Bos en Lommer', dat ingevuld diende te worden met een combinatie van open en half-open woonbebouwing (in stroken en blokken).

Op 7 oktober 1935 wordt een commissie ter voorkoming van grondspeculatie opgericht, waarin leden van de architectengroep 'de 8' zitting hebben. Ter garanderen van de kwaliteit willen zij toezien dat de grond wordt uitgegeven aan woningbouwverenigingen en aan bouwondernemingen met architecten aan het hoofd. In 1938 wordt een dergelijke commissie (op bredere basis) gevormd, ditmaal gesanctioneerd door B&W, waarin naast vertegenwoordigers van de Amstelbouwvereniging (een groep particuliere bouwers) ook de architecten B. Merkelbach en M. Stam (van 'de 8') zitting hebben. Deze laatsten zetten een gewijzigd plan voor 'Bos en Lommer' op, waarin o.m. grotere gevelafstanden voorzien zijn. Dit voorstel wordt echter getorpedeerd door de groep particuliere bouwers. Het uiteindelijke resultaat werd achteraf door Merkelbach als een 'verzorgde begraafplaats' gekenschetst.

Terwijl Landlust grotendeels gereed kwam voor de tweede wereldoorlog, werd het merendeel van de bebouwing van Bos en Lommer pas na de oorlog gerealiseerd. In beide gebieden waren voornamelijk woningbouwverenigingen actief.

Stedebouwkundige aanleg

De beide aan elkaar grenzende woongebieden worden door de naar het noorden toe noordwestelijk verlopende Admiraal de Ruijterweg. Het oostelijk hiervan gelegen 'Landlust' heeft een nogal grillig stratenpatroon met in hoofdzaak noord-zuid lopende straten, hetgeen te wijten is aan de gekromde en betrekkelijk smalle vorm van het gebied, bepaald door de gebogen Adm. de Ruijterweg en de eveneens in het plan opgenomen marktterreinen.

Van belang is het gewijzigde deel van het plan tussen de Juliana van Stolbergenstraat en de Karel Doormanstraat, waar een afwijkend verkavelingsprincipe is toegepast: n.l. half-open strokenbouw waardoor een ander stratenstructuur ontstond. Buiten het Erasmuspark (in de direkte nabijheid) kent het gebied weinig openbaar groen.

Een aantrekkelijk stedelijk beeld biedt de De Rijkgracht - een zijarm van het langs het gebied lopende Westelijke Marktkanaal - met omliggende bebouwing, kades en vaartuigen.

Tussen de Admiraal de Ruijterweg en de Ringspoorbaan ligt 'Bos en Lommer'. Het oorspronkelijke plan voor dit gebied had een zeer axiaal-symmetrisch ingedeeld stratenpatroon, waarvan in latere jaren nogal van is afgeweken. Zo hadden Einsteinweg en Hoofdweg twee gelijkwaardige symmetrisch naar elkaar toe lopende wegen - samenkomend op het Bos en Lommerplein - moeten worden. Van symmetrie en gelijkwaardigheid is echter weinig sprake meer. De verhoogde Einsteinweg, die het gebied in twee delen snijdt, is de verbindende autosnelweg geworden tussen Zuidelijke Ringweg en de Coentunnel, terwijl de Hoofdweg de geplande stedelijke doorgangsweg bleef.

Andere wegen van gelijke orde zijn de Bos en Lommerweg, Admiraal de Ruijterweg en de Jan van Galenstraat. Beide laatste straten vormen tevens respectievelijk de oost- en zuidgrens van het gebied. De Haarlemmerweg vormt de noordgrens. De Einsteinweg deelt het gebied in tweeën. Deze twee delen zijn globaal gezien aan elkaar gespiegeld, hoewel de zuid-westelijke delen enigszins ruimer van opzet zijn (opener bebouwing). Ook in dit gebied is het merendeel der straten noord/zuid georiënteerd. Sommige oost-west georiënteerde secundaire wegen en paden lopen onder de Einsteinweg door.

Op een enkele buurtwinkel na is het grootste deel van de winkelfuncties geconcentreerd langs de hoofdwegen.

Gebouwen voor scholing liggen in de door de wijk versprede groenzones, met name geconcentreerd in het noordoostelijk deel en rond het Wachterliedplantsoen in het Zuidoosten, dat met het aangrenzende Erasmuspark het belangrijkste groengebied is. Sportterreinen liggen aan de noordelijke en zuidelijke randen van het gebied.

Architectuur

Er zijn twee belangrijke verschillen tussen Landlust en Bos en Lommer te onderscheiden: Landlust was voor de tweede wereldoorlog grotendeels voltooid, Bos en Lommer werd voor een groot deel na de oorlog volgebouwd.

Daarnaast heeft Landlust een overwegend gesloten blokbebouwing (drie à vier verdiepingen), terwijl Bos en Lommer slechts open en half-open (stroken-)bebouwing (drie à vier verdiepingen) heeft.

Beide wijken werden echter door de vertegenwoordigers van het Nieuwe Bouwen binnen de architectenvereniging 'de 8' als mislukt beschouwd, althans naar hun maatstaven ten aanzien van open verkaveling en voldoende bezonning en groen.

- 'Landlust'.

In het noorden langs en haaks op de Haarlemmerweg staan enkele gesloten woonblokken in een verstrakte Amsterdamse School-stijl van de 'Vereeniging tot verkrijging van eigen woonhuizen' (1935-38).

Karakteristiek zijn hier de bekroning met mansarde-kappen en de omlopende balkons rond de hoeken met bergkasten.

Zuidelijk hiervan bevindt zich de enige na-oorlogse (jaren 50) woonbebouwing in het gebied in de vorm van drie stroken, uitgerust met galerijen op souterrainniveau waar ook de bergingen liggen. Deze blokken zijn in een na-oorlogse Delftse Schoolstijl uitgevoerd.

De bebouwing aan weerskanten van de Admiraal De Ruijterweg was reeds gerealiseerd voordat 'Landlust' ingevuld werd. Deze bestaat voornamelijk uit vroeg twintigste eeuwse woonblokken van drie à vier verdiepingen en met name ter hoogte van 'Landlust' opgetrokken in Amsterdamse School-stijl. (kopbebouwing hoek Admiraal De Ruijterweg/ Haarlemmerweg; arch. J. Roodenburgh; 1934).

De parallel aan de Admiraal De Ruijterweg lopende Bestevaerstraat kent noordelijk een enigszins traditionele bebouwing met zadeldaken en inwendige trappenhuizen aan de voorzijden. Zuiderlijker hiervan, tussen K. Doormanstraat en Jan van Galenstraat staan aan weerszijden lange woningblokken van architect A.J. Westerman (ca. 1924) met platte daken. Direct noord-oostelijk van de Bestevaerstraat, en haaks daarop staand, liggen de huizenrijen in half-open bebouwing welke gerealiseerd werden door de nieuw-zakelijke architecten B. Merkelbach en C.J.F. Karsten voor 'het Westen' (1938: Louise de Colignistraat en Jul. van Stolbergstraat), architect G. Versteeg voor de 'AWB' (1938: Louise de Colignistraat en Charles de Bourbonstraat) en architect P. Vorkink voor 'Labor' (1937: Charles de Bourbonstraat en Anna van Burenstraat).

Karakteristiek bij Merkelbach/Karsten zijn ondermeer: het gebruik van stalen kozijnen, de relatief grote glasoppervlakken met name voor de aan de voorzijden gelegen trappenhuizen, de toepassing van platte daken en de souterrains die bestemd zijn voor berging. De 'stroken' zelf zijn aan de oostzijden door middel van laagbouwoningen met elkaar verbonden. Op de westelijke beëindigingen - de 'open' zijden - zijn hoekwinkels gesitueerd. Het betreft hier dus nog geen echte strokenbouw, temeer daar ook de plaatsing van voor- en achterzijde nog traditioneel is, d.w.z. de voorzijden naar de straatkant en de achterzijde naar het gemeenschappelijke binnenterrein gericht. Zuidelijk van dit gebied ligt de Tjerk Hidde de Vriesstraat met speelplein en een degelijke bakstenen woonbebouwing (verenigingsbouw uit de dertiger jaren) van drie en vier verdiepingen en voorzien van zadeldaken. Dit nogal symmetrisch ingedeelde gebied strekt zich uit tot de De Rijpgracht. Ter plekke van de kruising van de De Rijpstraat en de Admiraal De Ruijterweg ligt oudere woonbebouwing (eind 19e eeuw/begin 20e eeuw).

In het meest zuidelijke deel van Landlust staan de gesloten woningbouwblokken met semi-openbaar binnenterrein van architect N.CH. Dekker (1934) aan de Geuzenstraat/-kade. De gebogen vorm van het blok aan het water werd bepaald door de bocht bij de splitsing Westelijk Marktkanaal/Kostverlorenvaart. De blokken werden uitgevoerd met sterk uitkragende platte daken.

'Oranjehof' - vm. huis voor alleenstaande vrouwen - is een 'hoogbouw'-flat aan de Korte Geuzenstraat en werd ontworpen door J.W.H.C. Pot en J.F. Pot-Keegstra (1942). Het gebouw is zeven verdiepingen hoog en wordt bekroond met een rondlopende stenen balustrade (zie ook Admiralenbuurt). Nieuw zakelijke bouw wordt vertegenwoordigd door de Fabriek en showroom van Willem van Rijn: B. Merkelbach en C.J.F. Karsten (1939); (Haarlemmerweg475); uitbreiding P.J. Elling (1961); K. Visser (1970).

- Bos en Lommer.

Tot 1940 werden delen in het centrum van het oostelijk deel van het gebied van stroken voorzien. Het betreft hier het gebied ten noorden van de Reinaert de Vosstraat en het gebied rondom de Granidasstraat tussen de Leeuwendalersweg en de Bos en Lommerweg (Merkelbach/Stam; 1938). Deze experimenten van eind dertiger jaren werden echter al dadelijk als mislukt beschouwd daar de stroken te dicht op elkaar gebouwd werden, zodat aan de eis van een voldoende mate aan lichttoetreding en groen nauwelijks werd voldaan. Hier is echter wel zorg gedragen voor een consequente westelijke oriëntatie van de voorzijden.

Geheel in de noordelijke punt van Bos en Lommer bevindt zich bij de kruising van de Haarlemmerweg en de Einsteinweg het vm. gebouw van de 'Wereld-bibliotheek' - nu drukkerij - van architect L. Zwiers (1922). Het exterieur laat invloeden zien van Amsterdamse School-stijl en het internationaal expressionisme.

In het gebied direkt zuidelijk hiervan en aan weerszijden van de Einsteinweg komt moderne hoog- en laagbouw voor: overwegend scholen en bedrijven. Het woongebied tussen Wiltzanglaan en Bos en Lommerweg, waarin ook de reeds vermelde vooroorlogse strokenbouw ligt, bestaat voor het merendeel uit noord-zuid georiënteerde half-open blokbebouwing met drie à vier woonlagen, waarbinnen groenperken liggen.

Lage, in korte stroken gebouwde bejaardenwoningen met pannen zadeldaken komen voor t.h.v. de zuidelijke beëindigingen van de blokken aan de Wiltzanglaan aan beide zijden van de Einsteinweg (arch. Johan Brouwer; 1941; Leeuwendalerspad/-weg).

Aan de Bos en Lommerweg - westelijk van de Einsteinweg - liggen drie 'blokken' van zes stroken van de katholieke woningbouwvereniging 'Het Oosten' (1950). Het meest oostelijke blok hiervan is op de begane grond, aan weerszijden van de ingangen, uitgerust met zuilen waarvan de kapitelen sculpturale katholieke symbolische voorstellingen bevatten (arch. A. Evers en G.J.M. Sarlemijn; 1950).

Tegenover deze bebouwing - ten zuiden van de Bos en Lommerweg - ligt een gebied met een zelfde type bebouwing, d.w.z. strokenbouw, waarbij de beëindigingen van twee stroken met elkaar worden verbonden met een hek, waardoor toch een binnengebied ontstaat, veelal in de vorm van een groenperk. Hier ligt aan de Bos en Lommerweg een afwijkend type strookbebouwing met ingangen aan voor- en achterzijde. De achterzijde heeft zowel toegangen op begane grond-niveau als op de eerste verdieping. Deze laatste toegangen komen uit op buitenterrassen, welke toegankelijk zijn gemaakt met 2 buitentrappen.

Oostelijk hiervan - aan het Bos en Lommerplein ligt een NH-kerk van architect M.F. Duintjer (1965), die vanwege haar strakke, plastische kokervorm de bijnaam 'kolenkit' heeft gekregen.

Op de splitsing van de Einsteinweg en de Hoofdweg - het Bos en Lommer-plantsoen - staat het hoge kantoorgebouw met vliesgevels waarin het GAK is gevestigd. (arch. bureau Merkelbach en Eling i.s.m. arch. A. Bodon; 1960).

Ter hoogte van de kruising met de Adm. de Ruijterweg ligt aan de Bos en Lommerweg de Phiëlkerk van arch. B.T. Boeyinga (1954). Deze witte met stenen sierraster elementen beklede kerk heeft twee metalen torenconstructies; één bevat een uurwerk, de ander heeft een luidklok.

De woonbebouwing zuidelijk hiervan bestaat voornamelijk uit echte strokenbouw waarbij alle voorzijden op het westen georiënteerd zijn. Centraal hierbinnen gelegen - aan de Reinaert de Vosstraat (Wachterliedplantsoen) liggen een aantal scholen, laagbouw afgewisseld met hogere bouw, waarvan de R.K. Brood- en banketbakkersschool St. Hubertus, met monumentale buitentrap, de kenmerken draagt van de na-oorlogse Delftse School-stijl (50er jaren). Van dit vrij hoge, drie verdiepingen tellende gebouw, worden de grote vensters omlijst met betonnen staanders en liggers.

Aan de zuidwestelijke rand van 'Bos en Lommer', langs de Jan van Galenstraat, staan haaks daarop een viertal korte, van zadeldaken voorziene laagbouwstroken (1 hoog; bejaardenwoningen). Deze hebben op de eerste verdieping gallerijen welke via buitentrappen aan de korte zijden bereikbaar zijn (arch. G.H.M. Holt; 1950; voor 'Het Oosten'). Eveneens van Holt is de noordelijk hiervan gelegen RK St. Josefkerk (i.s.m. K.P. Tholens; 1953), welke in zichtbare betonelementen is opgetrokken. De bovenbouw bestaat uit een betonskeletconstructie. Tussen dit gebied en het Erasmuspark bevindt zich oudere gesloten blokbebouwing aan weerszijden van de Hoofdweg (J.M. van der Mey; 1926). Dit is de voortzetting van de bebouwing van het zuidelijker gelegen gebied (zie wijkkarakteristiek Admiralenbuurt Stadsdeel 12).

Gemeentelijke Monumentenlijst

Willem de Zwijgerlaan 329; 331
Louise de Colignystraat 1-53; 2-54
Bestevaerstraat 220-230; 232-238
Charlotte de Bourbonstraat 2-70
Juliana van Stolbergstraat 1-51